

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGANG 10
FEBRUARI
1923

ALLA DAMER BÖRA BEAKTA

vårt utomordentligt rikhalliga urval av
eleganta och välgjorda

KAPPOR, DRÄKTER OCH ULSTRAR

FÖR PROMENAD OCH SPORT

KLÄNNINGAR i säsongens mest stilfulla modeller.
Dam-Linnevaror i finaste kvaliteter och mönster.

PAUL U. BERGSTRÖMS A.-B.
74 DROTTNINGGATAN 74   DAMKONFEKTIONEN 1 tr.

PASSFORMEN

å alla NK:s konfektionsvaror är så
fulländad, att man med fördel köper
dessa i stället för färdigsydd kläder

A/B NORDISKA KOMPANIET

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN

Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
7576

Jur. Kand. MATHILDA STAËL von HOLSTEIN
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
Norr 18336

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, hyres-
ärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.
Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. John V. Löfgren & Co

Kungl. Hovleverantör

Riks 429 Fredsgatan 3 Stockholm A. t. N. 5048

Sverges äldsta, största och
bäst renommerade *specialaffär* i
**Siden- och Ylle-
klänningsstyger**

Prover till landsorten sändas *gratis*
och franco

Telefon
539
Malmö

Perseus

**Siden & Manu-
fakturaffär**

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG X

FEBRUARI 1923

HÄFTE 2

En preliminär skolreform.

I väntan på den stora skolreformens genomförande har vid årets riksdag en motion väckts i båda kamrarna, som på det närmaste berör den kvinnliga ungdomens utbildningsmöjligheter. Herrar Pauli och Österström ha i respektive första och andra kammaren motionerat om att riksdagen måtte »medgiva rätt för kvinnliga lärjungar att vinna inträde i högre allmänt läroverk i den utsträckning och på de orter där sådant kanske utan att medföra ökade kostnader för statsverket».

Motiveringen för yrkandet är särdeles till hands liggande. Efter ett påpekande av att de senare årens reformer av kvinnornas ställning inom samhället, den genomförda politiska likställigheten med mannen och de ökade möjligheterna för kvinnorna att inneha befattningar i statens tjänst, givit ett starkare eftertryck åt kravet på åtgärder från statens sida i syfte att bereda den kvinnliga ungdomen nödig uppfostran och utbildning, framhålles huru ensidigt staten alltjämt i visst avseende fyller sin plikt att tillgodose ungdomens skolutbildning. I de allmänna läroverken går

man gossarnas utbildningsbehov till mötes. För flickorna äro statens samskolor tillgängliga, och universitet och högskolor ha öppnats för dem, men fortfarande äro de större städernas realskolor och gymnasierna stängda för dem. I fråga om utbildningen till studentexamen, som dock utgör villkoret för innehav av flertalet av de statstjänster, som kvinnorna ha tillträde till, är den kvinnliga ungdomen således hänvisad till ett fåtal enskilda eller kommunala läroanstalter. Flickornas högre skolutbildning blir av denna grund i regel betydligt svåråtkomligare och dyrbarare än gossarnas.

Motionärerna peka på huru redan på 1880-talet det gamla lantmannapartiets ledare under en debatt i andra kammaren uttalade sin principiella uppfattning av att »en flicka bör ha samma rätt att få undervisning av det allmänna och till likadant pris som en gosse». Dit har nu också den allmänna uppfattningen kommit och det stora skolreformförslaget bygger i detta avseende på samma grundprincip. Motionärerna ha emellertid haft för ögonen det fram över årtal med all säkerhet fördröjda ge-

nomförandet av skolreformen och ha därför sett till vad som under tiden skulle kunna göras för att hjälpa fram de unga flickorna till den högre skolbildning de behöva och ha rätt att göra anspråk på.

Det är en provisoriskt praktisk lösning av frågan motionen framlägger. Men den bygger också på viss redan tillämpad praxis. Den begär av statsskolorna något som redan satts i gång vid kommunala gymnasier. I Eksjö har efter framställning av statsfullmäktige, och sedan Kungl. Maj:t beviljat denna anhållan, rätt medgivits flickor att genomgå det med realskolan förbundna kommunala gymnasiet. I Ystad och Hudiksvall har, efter Kungl. Maj:ts medgivande, kvinnliga lärjungar likaledes vunnit inträde i de av kommunen bekostade gymnasielinjerna vid respektive högre allmänna läroverk. Stadsfullmäktige i Härnösand ha ävenledes avlåtit en, av länsstyrelsen tillstyrkt, framställning till regeringen om att flickor måtte som elever få intagas vid högre allmänna läroverket.

Ansökningar som dessa, framhålla motionärerna, äro på intet sätt att betrakta som abstrakta rättskrav, de äro tillkomna på grund av ett praktiskt behov som gjort sig gällande. I icke mindre än trettio tre svenska städer finnas samtidigt flickskolor och högre allmänna läroverk, och endast i två av dessa städer har genom kommunernas ingripande tillfälle beretts flickorna att begagna sig av statsläroverkens gymnasieundervisning. Gossen kommer genom statens försorg fram

till studentexamen, flickan, hans syster, är detta i regel förmenat. När nu förhållandet också är det att i ett flertal av de högre läroverkens gymnasieringrar plats faktiskt finnes för ett större antal elever och således inga kostnader skulle tillföras staten genom insläppandet av nya sådana, mena motionärerna att verkliga skäl föreligga för att på sätt som föreslagits bereda den kvinnliga ungdomen tillfälle till den högre skolbildningen. Därvid vunnnes då även att de enskildes kostnader för denna utbildning nedbringades till rimligt pris.

*

När man tänker på huru runt om i Sveriges land, i en mängd av dess städer, unga flickor gå avskurna från möjligheterna att få del av den högre skolutbildningen — vilken dock på samma ort ges åt deras bröder — synes det som vore det förslag vilket framkommit genom herrar Pauli och Österström till sitt genomförande endast en den enklaste akt av rättvisa, liksom av praktiskt klokt ordnande. En annan sak är att åtgärden lämpligen endast bör bli av provisorisk art. Detta har emellertid också av motionärerna betonats. »I avvaktande på den förestående reformen» säges det uttryckligen med framhävande av att denna icke är avsedd att genomföras under de närmaste åren. Vid stabiliserandet av en av staten fullt övertagen undervisningsplikt gentemot den kvinnliga ungdomen finnas pedagogiska och organisatoriska önskemål, vilka böra ingående övervägas och som rättvisligen

kräva beaktande. Prövandet av dessa måste föregå det slutliga ordnandet av flickornas skolfråga, och därvid måste kvinnliga pedagoger med sin under decenniernas skolarbete vunna, genom klokt och samvetsgrant experimenterande stadgade erfarenhet i fråga om undervisningsväsendet få en starkt medbestämmande utslagsrätt.

Men, låt oss vara glada över de nya utbildningsmöjligheter som, intill dess, om än provisoriskt, erbjuda sig för landets kvinnliga ungdom. Man talar om fem år såsom kortaste tid inom vilken den stora skolreformen kan hinna bli antagen. Det betyder,

som minst, fem bortrunna, oersättliga år för de unga flickor med begränsade tillgångar ute i landsortsstäderna, vilka nu äro i åldern att förvärva den högre skolbildningen. Här har pekats på ett praktiskt och enkelt sätt att bringa denna inom deras räckhåll. Det är att hoppas att riksdagen må beakta vad den genom bifall till motionen kan göra till hjälp för denna kvinnliga ungdom — under väntan på den framtidens skola vilken, såväl i vad det gäller lärjungarna som lärarekrafterna, skall i verklig mening realisera samundervisningens genomförda idé.

ELLEN KLEMAN.

Kvinnorösträttens verkningar i Tyskland.

Översättning från förf:s manuskript.

Man kan säga om de tyska kvinnorna att de erhållit en mera omfattande rösträtt än kvinnorna i något annat land. Varje kvinnlig individ kan från och med sitt tjugonde levnadsår deltaga i riksdags- och kommunala val. Med ett slag gjordes 16 miljoner kvinnor, fullständigt oförberedda, till väljare. Oförberedda, ty rösträttsrörelsen hade inte i Tyskland haft någon vidare anslutning. Oförberedda även så till vida att kvinnorna ditilldags inte ens inom kommunen fyllt några ansvariga uppgifter. Ännu endast några veckor före revolutionen bringade det konservativa partiet i preussiska lantdagen ett lagförslag på fall, vilket skulle givit kvinnorna rättighet att bli medlemmar av

kommunala förvaltningsnämnder.

Då Tysklands kvinnliga befolkning överstiger den manliga med mera än två miljoner, ha faktiskt kvinnorna nu avgörandet över landets viktigaste frågor i sin hand. Det kan därför vara av intresse att undersöka vilket bruk de göra av sina rättigheter.

Därvid faller främst i ögonen att kvinnorna i överväldigande antal, i många valkretsar med över 90 proc., gjort bruk av sina väljarrättigheter. I den mån som mäns och kvinnors röster avskilts från varandra, vilket dock endast skett i helt få distrikt, kan man konstatera att kvinnorna röstat i något radikalare riktning än männen. På alla håll ha kvinnorna röstat med de bestående partierna och

från början avstått från tanken att bilda ett oavhängigt kvinnoparti eller att ställa upp egna kvinnliga kandidater. Detta kom sig redan därav att vid de första valen, till nationalförsamlingen, frågor stodo inför avgörande, som inte berörde något särskilt kvinnoprogram utan till vilka ställning måste tagas med utgångspunkt av individens själva världsåskådning, frågor sådana som: republik eller monarki, demokrati eller socialism? Ännu ett skäl mot oavhängiga kvinnliga kandidater fanns i det faktum, att såväl socialdemokratien som det katolska partiet redan utövade ett så starkt inflytande över kvinnorna i sina resp. kretsar att ett på bredare basis byggt representativt kvinnoparti överhuvud inte kunde komma till stånd.

Kvinnorna hade således att skaffa sig plats genom det bestående politiska maskineriet. De ha att tacka det proportionella valsystemet att 36 kvinnor omedelbart blevo invalda i nationalförsamlingen och att vid det andra valet 35 kvinnor likaledes kommo in. Detta betyder att de i det närmaste erövrade 10 proc. av alla platserna. I motsvarande antal ha de säte i de skilda staternas landtdagar och i den kommunala representationen.

Detta utomordentliga resultat visar i och för sig att kvinnorösträtten inom alla nationens lager erkänts som ett självfallet faktum, vilket inte längre kan prutas med. Till och med de partier, som förut ställt sig helt avvisande mot kvinnornas fordringar, uttalade i sina valprogram att kvin-

nornas fulla deltagande i det politiska livet numera var en nödvändighet. Inget parti vågade framkomma med kandidatlistor, där inte kvinnorna voro i lämpligt omfång företrädda. De kvinnliga riksdagsledamöterna fördela sig också på alla partierna. Många av kvinnorörelsens gamla ledare äro bland dessa. Vid sidan härav finnas även kvinnor, som äro mindre kända och av mera genomsnittlig typ, de ha kommit in i riksdagen emedan de tidigare arbetat för partiet.

Den andel de skilda kvinnorna ta i riksdagsarbetet bestämmes av deras personliga begåvning och av den ställning de inneha inom sina respektive partier. I allmänhet gör sig dock en tendens gällande att skjuta kvinnorna i förgrunden och ofta uppdra partierna åt dem att tala när det gäller viktiga avgöranden. Nästan alltid behärska kvinnorna riksdagen när det är fråga om socialpolitiska angelägenheter eller lagar till skydd för kvinnor och barn. De olika partiernas kvinnor ha vid skilda tillfällen sammanslutit sig för att gemensamt verka för en sak, och i sådana fall har det vanligen lyckats dem att rycka sitt parti med sig så att enhälliga beslut fattats. Deras solidaritet som kvinnor har stått över partipolitikens skiljande gränser, och kvinnorna ha på detta sätt blivit ett medel till att införa en slags högre enhet inom riksdagen.

Det verkligt avgörande riksdagsarbetet är givetvis förlagt till de kommittéer, där lagförslagen förberedas. Hur verkligt genomförd principen om männens och kvinnornas likställighet

är visar sig därav att upprepade gånger kvinnor valts till föredragande och ordförande i dessa kommittéer. Frågar man sig nu vad kvinnorna nått under sitt riksdagsmannaskap, kan det framför allt pekats på att den nya författningen principiellt fastslår kvinnornas fulla likställighet med männen. Detta i fråga om såväl det offentliga som privata livet. Inget ämbete kan undantagas kvinnorna på grund av deras kön. Alla undantagsbestämmelser för kvinnorna i fråga om att bekläda statens ämbeten, såväl som bestämmelsen att giftermål skulle utgöra orsak för avskedande, äro upphävida. Men också inom äktenskapet skall principell likställighet mellan man och hustru genomföras. Den borgerliga lagbokens bestämmelser skola utgående från denna uppfattning revideras.

I överensstämmelse med dessa principiella bestämmelser ha kvinnor nu också kallats till platser inom departementen. De inneha regeringsråds- och ministerialrådsbefattningar och stå som självständiga chefer för avdelningar, inom vilka särskilt sociala angelägenheter, uppfostringsväsendet, yrkesarbetet, skyddslagar m. m., handläggas.

En hel rad lagbestämmelser ha också nu genomförts vari kvinnornas rättigheter direkt tillvaratagits. Av dessa kunna framför allt nämnas rätten för kvinnorna att sitta som nämnde- och jurymän och att den juridiska banan står dem öppen, som domare, allmän åklagare, sakkörare och notarie. Av ännu större betydelse, för de vidare

kretsarna, är lagen om barnsördsunderstöd, vilken tillförsäkrar varje kvinna med begränsade medel ett statligt understöd för tiden före och efter ett barns födelse. För den fattigare befolkningens kvinnor betyder detta att de ej längre behöva vända sig till fattigvården för understöd, och moderskapet blir en angelägenhet som inte endast berör familjen utan också staten. Till kvinnornas initiativ är också att återföra en bestämmelse som berör barnens religiösa uppfostran. Fadern kan inte längre undanhålla sina barn från religionsundervisningen i skolan eller låta dem ändra konfession utan att modern ger sitt samtycke. En viktig bestämmelse är också att flickorna principiellt beviljats tillträde till gosskolorna. Detta betyder emellertid ej att man bekant sig till samskoleprincipen eller dennas allmänna genomförande, men att genom denna bestämmelse öppnas möjlighet till utbildning för flickorna på alla de platser, där intill nu endast ett högre gossläroverk finnes, det vill säga i alla mindre städer.

I arbetsförmedlingslagarna har särskild bestämmelse inryckts att varje arbetsförmedling skall ha en avdelning för kvinnliga arbetsökande, vilken, där detta är görligt, skall stå under kvinnlig ledning. I förordningarna angående driffråden har en passus införts, som bestämmer att kön inte får spela någon roll vid uppdragandet av riktlinjerna för anskaffande av arbetskraft. Ett lagförslag förberedes, genom vilket den statliga reglementeringen av prostitutionen upp-

häves och vari kräves att institutioner till hjälp och vård av sedligt förvillade personer upprättas. Vidare ställes en lag i utsikt, enligt vilken utomäktenskapligt moderskap icke skall utgöra skäl för entledigande av statsanställd kvinnlig tjänsteman. I denna fråga äro emellertid inte ens kvinnorna eniga.

Frågar man sig nu vad kvinnorna genom sitt deltagande i lagstiftningsarbetet uppnått, inte till endast eget bästa utan med avseende på det allmännas väl, måste man först av allt peka på lagen om ungdomsskydd, som kommit till stånd på grund av de kvinnliga parlamentariskernas oförtröttat sega yrkande. Grundtanken i denna lag är att varje barn skall tillförsäkras en uppfostran, som befordrar kroppslig, andlig och social duglighet, och att staten skall träda in i alla de fall där föräldrarna ej göra eller icke kunna göra rätt för sig i detta avseende.

För övrigt förberedes en allmän skolreform, till vilken kvinnorna i stor utsträckning medverka.

Kvinnornas medtagande i det politiska livet har i Tyskland infallit på en tidpunkt då tillvaron har blivit oändligt mycket svårare och hårdare än förr. Detta sakförhållande får ej lämnas ur sikte när man bedömer kvinnornas insats i riksdagsarbetet. Ingen lag, om den än förbättrar kvinnornas ställning, kan befria dessa från den hårda kamp som det tyska folket måste utkämpa för sin existens. Men trots allt mena många kvinnor att deras liv blivit bättre och rikare, de kvinnor nämligen, som äga demokra-

tiska och sociala ideal och som nu givits möjlighet att arbeta för förverkligandet av dessa ideal.

ALICE SALOMON.

Behörighetslagen.

Den kungliga propositionen om kvinnors behörighet till statstjänst, som förlidet år föll på första kammarens motstånd men som, enligt vad man sedan en tid tillbaka visste, skulle åter framläggas för årets riksdag, har nu efter några vidtagna ändringar gått till lagrådet för att av detta granskas innan den kommer på riksdagens bord. Remissen till lagrådet avser emellertid endast att detta skall yttra sig om de promulgationsbestämmelser som nu intägit i propositionen och vilka gå ut på ett framskjutande av lagens ikraftträdande till en tidpunkt, som skulle framdeles bestämmas genom sammanstående beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Detta på grund av att riksdagens ståndpunkt synes vara den att lagförslaget för närvarande ej kan genomföras, en ståndpunkt som justitieministern med beklagande konstaterar, då han menar att tidpunkten för reformens praktiska verkningar därigenom, utan tvingande nödvändighet, framflyttas.

De övriga ändringarna sedan fjolårets proposition äro av enbart glädjande art och gå ut på att de diplomatiska och konsulära tjänsterna skola göras tillgängliga för kvinnorna. Vi återkomma till motiveringen för detta förslag när propositionen blir tillgänglig.

En italiensk märkeskvinna.

Fru Gina Lombroso-Ferrero.

I dessa tider, då pressen så ivrigt sysslat med den store historieskrivaren Guglielmo Ferrero, skall det kanske ej sakna intresse att höra om hans hustru, dotter till en man med ett lika bekant namn som Ferreros, Césare Lombroso, och själv en betydande personlighet, också hon. Ty skulle man ge sig till att forska efter de djupaste källflödena till Ferreros livsverk, skulle man troligen finna dem hos hans både å intelligensens och hjärtats vägnar högt begåvade hustru.

Ferrero var blott 18 år då han genom ett glänsande tal på en bankett till Lombrosos ära tilldrog sig dennes uppmärksamhet. Lombroso bjöd honom hem till sig och frapperades så av den unge mannens snabba och skarpa intelligens, att han kort därpå gjorde den unge juris studeranden ett anbud om samarbete i det verk som då upptog hans tankar »Den brottsliga kvinnan» (la donna delinquente). De intryck Ferrero rönt i det Lombrososka hemmet, där han snart betraktades som barn i huset, måste hava varit av dem som sätta en outplånlig prägel på senare skedens livssyn.

Familjen bestod av Lombroso — en av dessa andens miljonärer med till synes outtömliga fonder av idéer, fantasi, vetenskaplig intuition och varm människokärlek, lika mycket diktare som vetenskapsman; modern, icke glänsande, tror jag, men nog intelli-

gent för att kunna följa mannens intressen, god och taktfull; en eller två söner, om vilka jag ej vet annat än att de nu äro professorer vid något universitet, och två döttrar, den ena Gina, sedermera fru Ferrero, med utpräglad vetenskaplig läggning, den andra Paola, konstnärligt begåvad och författare till förtjusande barnböcker. Hemmet måste hava varit något av en intellektuell myrstack — det vimlade av ungdom, av idéer, av diskussioner, och den gladlynte, ungdomsälskande Lombroso var hemmets centrum. Intet nytt rörde sig ute i världen utan att Lombroso däri tog den livligaste andel och ofta, nog var det en yttre impuls som förde hans tankar in på något nytt verk. Hans tändande entusiasm hade en förmåga att samla lärjungar och medarbetare omkring sig, men oftast var det någon av hans döttrar, i synnerhet den äldre, Gina, som var hans sekreterare, samlade material och vid mycket unga nästan barnsliga år hade att göra utdrag ur svårsmälta luntor, ibland behandlande livets sorgligaste, orenaste sidor. ”Tog er livssyn ej skada därav?” frågade jag en gång fru Ferrero. ”O nej, det har efteråt ofta förvånat mig huru rent intellektuellt jag tog allt detta sorgliga. Intet därav blev till konkret verklighet, jag såg därpå utslutande med hänsyn till min fars idéer.”

Att i denna miljö juridiken snart blev den unge Ferrero för torr, kan man lätt förstå. Han började syssla med historia. Men historien, så som den då lärdes vid universiteten, var så kvävd av detaljforskning att den liade varken liv eller stora linjer att bjuda på. Och när den unge Ferrero läste upp något av sina första historiska opus för Gina, utbrast hon, som varit van vid sin fars på naturvetenskap och psykologi baserade framställning: »Men det är allt dött, dött vad ni nu skriver, dött som gamla pergament.» Att hon, då hon med dessa uppriktiga ord dräpte den unge mannens intellektuelle förstfödde — stå de icke alltid för den inre synen som de mest lovande underbarn? — icke också lyckades dräpa den spirande kärleken till henne själv, synes mig tala gott om Ferreros förstånd och karaktär. Och det var med henne till andlig ledare, henne som städse yrkade på det levande, det mänskliga momentet, icke fattat som abstraktion utan med alla dess lidelser och vardagsbehov, som han nådde sin nu så oomstridda ställning.

När man besöker det Ferreroska hemmet i den anspråkslösa villa de bebo ej långt från Florens Porta Romana, får man snart klart för sig att det är två, ej en intelligens som, harmoniskt kompletterande varandra, göra hemmet till detta andens Mekka som det med åren allt mera blivit till. Fru Ferrero har något som kanske påminner om *madame Curie*, ej blott i den lilla späda gestalten, utan också i väsendet; samma litet stilla, mjuka

sätt, samma förmåga att kunna lyssna, men också att tändas och entusiasmeras, samma godhet i uttrycket. Begåvad med sin ras' snabba och subtila intelligens — Lombroso var jude — är det dock fru Ferreros stora godhet och människointresse som blir det starkaste intrycket av hennes personlighet. Och huru hon kan finna tid att intressera sig för och ägna sig åt sina medmänniskor, blir en verklig gåta då man förstår huru upptagen denna kvinna måste vara. Mor till två barn, husmor i ett särdeles gästfritt hem och god husmor — älla de läckra italienska maträtter vi där spisat! — författande böcker och broschyrer, hållande föredrag, och, sist nämnt, men icke minst krävande, ordförande för ett sällskap till vilket jag skall återkomma och som ger henne mycket arbete och en stor korrespondens.

Liksom det varit faderns inflytande, som gjort henne till den personlighet hon är, har kärleken till honom gått som en röd tråd igenom hennes liv. Den stora biografien över fadern, som det tog henne 10 års arbete att utföra, hör till de allra bästa, ja kanske den bästa jag någonsin läst. Intet av dessa tyngande detaljer, av dessa många brev som kunna hava intresse blott för familj och vänner; och dock framträder Lombroso i oförglömlig klar dager, både som den store vetenskapsmannen och den sällsynt sympatiska idealist han i trots av alla förföljelser in i det sista förblev.

Jag har några autobiografiska an-

teckningar nedskrivna av fru Ferrero för en fransk tidskrift och jag kan ej göra bättre än att giva några utdrag därur.

»Ända från min tidigaste barndom, så långt mina minnen räcka, har jag varit uppfylld av min far och har systelsatt mig med honom. Jag hjälpte honom att diagnosticera och sköta de sjuka, jag följde honom till tryckeriet, till sinnessjukhuset, var hans sekreterare, hans assistent, jag kopierade, jag gjorde sammandrag, utförde mätningar, samlade statistiskt materiel.

För att bättre vara i stånd att hjälpa honom, besökte jag en gosskola; men jag var mycket ung när jag slutade och då kvinnor hos oss ännu ej studerade medicin, vågade jag ej vara den första, utan valde litteratur. Dessa studier, så olika dem jag samtidigt bedrev med min far, lyckades ej intressera mig. Jag sysslade mest med helgonens historia under denna tid, ty min far och jag skulle tillsammans ge ut ett arbete däröver och jag tog graden med en rätt underlig studie över skillnaden mellan öster- och västerlandets helgon.

Efter att hava tagit graden studerade jag nationalekonomi, tack vare Ferreros inflytande, med vilken jag var förlovad, och arbetade med min far på tredje volymen av hans 'Den brottsliga kvinnan'. Jag debuterade i nationalekonomin med en socialekonomisk undersökning i en av Turins förstäder och, sedan flera av våra nationalekonomer uppmanat mig att fortsätta på denna väg, skrev jag någ-

ra essayer över analfabetismen i Italien, över strejker, arbetarbondingar och skyddslagen för kvinnor och barn.

Under tiden hade två kvinnor skrivit in sig i den medicinska fakulteten i Turin och jag följde deras exempel.

Det var med verklig passion jag studerade medicin, främst sinnessjukdomar och homeopati. Jag började samtidigt ett arbete som blev min doktorsavhandling, 'Degenerationens fördelar', i vilket jag påpekar att många av de s. k. degenerationsfenomenen i själva verket äro lika mycket beroende på anpassning som de vilka vi anse höra till evolution och att de ena och de andra motvägas av förluster som kunna räknas än som evolutiva, än som degenerativa.

Gift med Ferrero 1901 återvände jag under hans påverkan till historia och nationalekonomi och började ett arbete om mekaniseringen, som skulle bli ett motstycke till 'Degenerationens fördelar'. Detta arbete uppstod ur mitt hat till maskinen och mekaniseringen, som fick näring under den ekonomiska kris som Italien genomgick 1888—1890. Jag tyckte det var bra fåvitskt att vilja införa maskinen, d. v. s. armar av järn som äta kol, i ett land som ej har kol, men som däremot ej kan mätta de många armar av kött och blod som det alstrar."

Så föddes två barn, Lombroso dog och hon gav sig helt åt ordnandet av hans vetenskapliga kvarlåtenskap, dikterade föredrag i kriminell antropologi för universitetet i Turin och började sin biografi över fadern.

Så bröt världskriget ut och jag låter fru Ferrero fortsätta för att i någon mån förklara huru hon, själv den betydande kvinna hon är, blivit en motståndare till kvinnorösträtt och till det mesta av det som menas med feminism.

”Före krigsutbrottet hade jag genom min uppfostran, mina studier och min miljö varit till en viss grad skild från den kvinnliga världen, som jag åsåg likgiltigt, fjärran ifrån.

Från 1914, då jag genom hjälp- och propagandaverksamhet för första gången kom i närmare kontakt därmed, blev jag slagen av att finna huru oklara idéer kvinnorna hade om sig själva, om sina aspirationer, sina önskemål och förvånades isynnerhet över deras underliga tendens att vilja efterhärma mannen. Och jag förvånade mig över den överdrivna betydelsen de tillmätte uppfostran, eller snarare specialutbildning och bristen därpå, och huru de därmed sökte förklara de kvinnliga egenheter som syntes mig ligga i den kvinnliga naturen.

Fylld av fasa över den sociala återverkan på en redan sönderfallande värld sådana idéer kunde hava, tänkte jag att en kvinna som åtnjutit samma utbildning som en man, som bedrivit en mans studier och dock kände sig så helt olika mannen, hade en plikt att försöka kämpa emot alla de oriktiga idéerna som förekommo i kvinnosaken; jag tänkte att en kvinna, som var förtrogen med tekniken av psykologiska undersökningar, borde pejla sin egen och sina systrars

själar för att draga fram i ljuset den kvinnliga själens egenart och dess problem; och detta gjorde jag i boken ’Kvinnans själ’.”

Den första volymen har utkommit* i en andra upplaga, den andra volymen förberedes och den tredje skall heta ’Livets nycklar’.

En underlig bok, denna om kvinnans själ, som kanske egentligen börde heta ’Den italienska kvinnans själ’. Oss, rösträttsbegåvade och självständiga kvinnor ger den i mångt och mycket ett glatt vittnesbörd om de stadier vi övervunnit. Jag har sett uppgivet att detta skulle vara det första vetenskapliga arbetet över kvinnens särpsykologi som skrivits — det låter så otroligt att det rentav kunde vara sant. Det är mycket av Ellen Keys ’Missbrukad kvinnokraft’, fastän i akutare form, mycket också av Olive Schreiner. Rösträtten, inkräktandet på mannens banor, strider fru Ferrero emot. Blott i vissa fall, där hon anser kvinnan minst lika lämpad som mannen, såsom t. ex. medicin, lantbruk, trädgårdsskötsel, vill hon låta kvinnan träda ut ur hemmets ram. Men fastän vi ibland med sorg känna igen några av de gamla antiargumenten, är boken sällsynt fängslande med sin varma medryckande stil, sin tro på det goda i mänskligheten och hos kvinnan och sina fina psykologiska iakttagelser, som t. ex. när hon förklarar kvinnans sätt att fästa sig vid livlösa ting i hennes omgivning tills de nästan bli till hennes

* Finns i tysk översättning.

vänner och förtrogna, det må nu vara ställen, möbler, växter, en fingerborg eller kökskärl. Denna egenskap har ofta förebråtts kvinnan såsom vittnande om ett för starkt utvecklat egendomssinne, klassificerande kvinnan som hörande till Bertrand Russells "to have"-kategorin i stället för "to be". Fru Ferrero däremot ser i detta kvinnans behov att personifiera, att ingjuta liv i de döda tingen, kvinnans åtrå att meddela sig, att älska, som blir till en så outhärlig faktor under barnets första månader, då den lille ännu är en sak, som moderns fantasi omskapar till person. — Brist på solidaritet förebrår fru Ferrero sitt kön. Känna vi det, vi, som så ofta skuldra vid skuldra arbetat för ett allas mål lyfta av systerlig gemenskapens känsla? Men om det också i boken finnes åtskilligt vi stå motsäggande eller främmande för, ger den dock så mycket värdefullt och djupt att den väl skulle förtjäna att läsas och diskuteras även hos oss; att översättas, om icke kvinnosakens gamla motståndare ur den skulle kunna framdraga flera vapen än författarinnan själv ville vara med om, såsom det redan skett i Tyskland.

Jag skulle vilja sluta med att i några ord tala om den originella förening "Associazione divulgatrice donne italiane" (de italienska kvinnornas kunskaps-spridande förening), vars själ och ordförande fru Ferrero är. Den grundläggande idén är den att då kvinnan å ena sidan står mycket friare, ej är så parti- och intressebun-

den, å andra sidan äger mera idealitet och en större förmåga att eldas och att göra propaganda för sina idéer, hon också har vissa förpliktelser i denna riktning. Föreningens medlemmar skola därför försöka verka för sådana idéers spridande, nya eller i glömska fallna, som kunna vara dem själva eller samhället till nytta och som pressen ej brytt sig om att taga upp. Är en vetenskapsman för fattig eller för blyg för att träda fram eller klär han sina idéer i ett för tekniskt, svårfattligt språk, så tar Addi (Assoc. divulg. donne ital.) saken om hand, trycker ett litet lättfattligt häfte kostande 30 c. (6 öre!), sprider det, anordnar diskussioner, föredrag, med ett ord gör propaganda och inleder en direkt kontakt mellan författaren och publiken. Av medlemmarna fordras blott intresse, en dosis entusiasm och förbindelse att placera och sälja 5 st. av varje utkommande häfte. Jag citerar stiftelseurkunden: "Sålunda skulde kvinnan återgå till en av sina närmsta uppgifter, som städse varit att taga under sin egid okända författare och nya eller förföljda idéer och göra denna verksamma muntliga, passionerade propaganda därför som är så outhärlig för varje sak man vill föra framåt. Och kvinnan lämpar sig för detta genom sitt lidelsefulla intresse för allt levande. Hennes likgiltighet för det abstrakta gör dessutom att hennes val blott skall falla på det verkligt levande som kan fattas av alla, vara till samhällets nytta och väcka den stora allmänheten till att taga del därav."

Oss nordbor förefaller ju denna förening rätt egendomlig — jag undrar om det bland oss finnas de många idérika blyga männen, som en förening behövde taga hand om? Men man häpnar när man ser vad dessa lyckats åstadkomma.

Spridandet över hela landet av upplysning att den malarian alstrande myggan förstördes av en viss fisksort — varhelst denna fisk planterades ut, försvann malarian; popularisering och tryckning av hittills obeaktade eller blott av fackmän kända allmännyttiga fakta, broschyrer över jordbruk, trädgårdsskötsel, fiskerinäring; utgivandet av en kort illustrerad italiensk historia som hittills saknats, av en italiensk litteraturhistoria, av levnadsteckningar över stora män etc.

Och ser man med vilka små medel allt detta åstadkommits, häpnar man än mera och säger sig tacksamt att det ändå finnes mäktiga krafter, energi, hänförelse, oegennyttia, idealitet, mäktigare än det penningerrassel som ofta, både enskilt och i folkens rådslag, tyckes tysta ned all ädel talan. Och om det också icke är på kvinnorrörelsens breda stråkvägar som fru Ferreros gestalt skymtar fram, om många av de frågor för vilka nutidens kvinnor arbetat och kämpat hos henne funnit en vedersakare, måste man ge denna kvinna en stor gård av beundran och sympati. Ty även hon har fört kvinnornas sak fram blott genom att vara den kvinna hon är.

Fiesole 1922.

E. GADOLIN-LAGERWALL.

Stockholmsk opinionsyttring för behörighetslagen.

Aktionen för året i frågan kvinnorna och statstjänsterna inleddes den 16 januari av det av åtskilliga kvinnoföreningar, däribland Fredrika-Bremer-Förbundet, på initiativ av Svenska kvinnors medborgarförbund anordnade offentliga mötet i K. F. U. M:s stora sal. Norge, Danmark och Sverige hade vardera sina respektive talare i denna sak, våra grannländer genom höiesteretsadvokat fröken Elise Sem och fröken Thora Pedersen, vi själva genom dr Lydia Wahlström och dr Gulli Petrini. De främmande gästerna hade den stora förmånen att kunna tala om huru det ställer sig när man har tillträde till dessa tjänster. De svenska hade att urgera skälen varföre även vi rättvisligen böra komma så långt. Strängt taget var det dock dr Petrini som begagnade tillfället härtil. Dr Wahlström, som aftonens första talarinna, inledde det hela med en historisk tillbakablick på striden om statsämbeten och -tjänster i vårt land, förd som den tidigare var mellan ofrälse och adel men uppvisande slående och intressanta analogier med kvinnornas nuvarande kamp för sin rätt i detta avseende.

Mötet antog till sist denna resolution:

Kvinnor från skilda verksamhetsområden och tillhörande olika kårsammanslutningar och politiska partier, samlade till offentligt möte i Stockholm den 16 januari 1923, uttala härmed ett bestämt krav, att då k. proposition rörande kvinnors tillträde till statstjänst inom kort ånyo framlägges för riksdagen, denna fråga måtte vinna sådan lösning, att den principiella likställighet mellan man och kvinna i dylik tjänst, som de av 1921 års riksdag slutligt antagna grundlagsändringarna innebära, kommer till fullt uttryck i de nya lagbestämmelserna.

Tillika vilja vi med anledning av den förestående behandlingen av frågan om avlönings- och pensioneringsförhållanden för kvinnor i statsjänst uttryckligen hävda, att avlöningen bör göras oberoende av befattningshavares kön och att alltså samma avlöningsgrunder må bliva gällande för män och kvinnor.

Privatsköterskornas pensionsfråga.

Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse har, med ögonen öppna för hur ofördelaktig de i privatvård arbetande sjuksköterskornas ställning är i fråga om pensionsförmåner jämförd med vad i detta avseende bjudes de stats- och kommunalanställda sjuksköterskorna, till Kungl. Maj:t avlåtit en skrivelse vari påpekas vådan av detta förhållande och dessutom understrykes att av denna grund eventuell svårighet för rekrytering av verkligt goda krafter för sjukvård i hemman kan uppstå.

Skrivelsen utmynnar i underdånigt yrkande att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att i privatvård arbetande sjuksköterskor ävenledes måtte kunna vinna inträde i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Propagandaarbetet för bildande av nya kretsar bedrivs alltjämt energiskt av Fredrika-Bremer-Förbundet. Således höll förbundets sekreterare, fröken Ida von Plomøren, den 29 och 30 januari föredrag i Valdemarsvik och Söderköping om En neutral kvinnoförenings betydelse. Efter föredraget i Valdemarsvik tillsattes en kommitté för att utröna möjligheterna för bildande av en förbundskrets därstädes och utsågos till medlemmar av kommittén fruarna Evelyn Forssberg, Elsa Björklund och Hildur Johansson samt fröken Elsa Lindhé.

Från F.-B.-F.-kretsarna.

Stockholmskretsen har inlett det nya arbetsåret med inrättandet av en aftonskola för kvinnlig arbetande ungdom. Redan på hösten började företaget planeras, en »studiekommitté» tillsattes, bestående av fruarna Alma Faustman, Anna-Lisa Hallberg, Ester Hedlund, fröken Ellen Kleman, dr Hanna Rydh och fru Eva Wigforss. Tillstånd erhöles, efter ansökan hos folkskoledirektionen, att få för ändamålet disponera ett eller ett par klassrum fem kvällar i veckan i Kungsholmens folkskola vid Mariebergsgatan. Kursplanen uppgjordes: svenska och engelska språken, räkning, litteraturhistoria och samhällskunskap, varje ämne en kväll i veckan med dubbeltimme. Anmälningstiden kom emellertid med en stor överraskning, anmälningarna om deltagande strömmade in, särskilt till den engelska kursen, så att tre parallellkurser i detta språk i hast måste anordnas. Sammanlagt hade 140 deltagare anmält sig.

Skolan, som fått namnet Fredrika-Bremerskolan, öppnades med ett litet invigningssamkväm den 18 januari. I skolans kollegiesal bänkade sig vid långa bord, på vilka röda tulpaner och frukt i skålar och korgar lyste mot de vita dukarna, de unga skarorna, som hälsades välkomna av kretsens ordförande, varefter dr Hanna Rydh höll ett av skioptikonbilder beledsagat föredrag om Kvinnan hos primitiva folk. En musikavdelning, med sång av fru Borell, vidtog härpå och så var det sällskaplighet och fruktätning. Nästa dags kväll började kurserna, som nu pågå varje afton med undantag av lördagarna — på tisdagarna med tre kurser samtidigt —, med fru E. Hedlund som kursledarinna i svenska, fruarna A. Faustman, E. Trolle och fil. mag. fröken Astrid Sturzenbecker i engelska, fru Eva Wigforss i räkning, fil. kand. fröken Margit Palmær i litteraturhistoria samt jur. kand. fröken Mathilda Staël von Holstein i samhällskunskap. Kurserna komma att pågå i tolv veckor under innevarande termin.

Skellefteåkretsens medborgarkurser hållas under vårterminen enligt nedanstå-

ende program. Adjunkt Fredberg tre föreläsningar: Svenska statsskicket historiska utveckling, Konungamakten, Riksdagen. Rektor Bexelius två föreläsningar: Självdeklaration, Taxering. Fröken Märta Bucht: Kvinnornas uppgift i världsförsoningsarbetet. Kyrkoherde Wermelin: Barnavård. Fröken Fridner: Fattigvård. Borgmästare Lundqvist: Domstolsväsendet. Dr Söderberg: Hälsovård. Riksdagsman Wikström två föreläsningar: Riksdagens verk, Statens inkomster och utgifter. Bagarmästare J. Landström: Nykterhetsnämndernas uppgifter och alkoholistvården.

Föreläsningarna hållas på fredagseftermiddagarna i Stadskyrkan.

Malmö kretsen har från konsul och fru Sederholms donationsfond anslagit 1,500

kr. som årets stipendier för genomgående av antingen Fredrika-Bremer-Förbundets egna skolor eller annan kurs i husligt eller annat praktiskt arbete. Sökande skall vara bosatt i Malmö samt sakna medel att helt eller delvis bekosta sin utbildning, ålder från 17 till 26 år.

Linköpingskretsen öppnade den 30 januari sin läsestuga i Ljungstedtska skolans gymnastiksal. Läsestugan, som ordnats av grevinnan Louise Stenbock, kretsens ordförande, erbjuder en lugn och angenäm tillflyktsort för de arbetslösa, för vilken den är avsedd. En mängd tidskrifter, tidningar och även böcker stå till de besökandes disposition. Dessutom lämnas tillfälle till tidsfördriv, t. ex. med dominospel för dem som så behaga.

Notiser från bokvärlden.

Kristin Lavransdatter. Kransen. — Husfrue. — Korset. Av Sigrid Undset. H. Aschehoug & C:os förlag.

Vid en första blick kan det tyckas som hade Sigrid Undset flera och förunderligt skiftande ansikten. Jennys och de övriga moderna romanernas av den konventionella moralen skäligen obundna författarinna synes inte ha stor likhet med den socialpsykologiska polemikern och reaktionären i *Et Kvindesynpunkt*, och *Kristin Lavransdatters* skildrerska är återigen en annan och ny företeelse. Bakom de skiftande maskerna bär dock Sigrid Undset ett i sällsynt grad fast utpräglat själsansikte, och snart nog skönjer man hur starkt framträdande släkttypet är, vilket yttre ansikte hon än vänder emot en.

I *Kristin Lavransdatter* är detta mera behärskat än någonsin, men också med en nästan ohygglig

styrkas märke, hårdare, och dock samtidigt vändefullt levande. Det är en diktarinna, som sökt sig in i himlar och helveten — det sista mest.

Låter detta stort och patetiskt? Visst är, att små mått inte kunna läggas på den som skrivit *Kristin Lavransdatter*. Denna bok i tre tjocka delar, med sammanlagt 1,384 sidor, skiljer sig i lika mån till innehåll som till omfång från varje medelmått. Den är till mest en historia om synd och skam, sorg och skräck. Där finns inte mycket av vad vi kalla lycka, och kärleken är köttets och sinnenas och nästan utan återvändo bitter, i sin otvingade lust. Men med och i detta röra sig levande människor. Här är inte fråga om mannekänger med påhängda lumpor, i traditionell 1300-talsstil, i vad det nu gäller kläder och seder eller tankar och känslor. Till en, man skulle vilja kalla den monumental, historisk och kulturhistorisk kunskap har Sigrid Undset ett plus av flammande fantasi, som skapar in

mänskorna, miljön, tiden, det hela och de många små detaljerna, till en rent skrämmande gripbar verklighet. Man nästan tappar andan vid att så helt bäras med av hennes fantasi-konsts signerier.

Så intensiv är spänningen därvid att man snarast med en känsla av befrielse till sist lägger ifrån sig denna bok. Själva dess genialitet, den våldsam samt suggererande diktarsynen och det konstnärligt starka utskapandet, verkar på en som hade man frestat själs- som kroppskrafter i en nedbrytande brottnig. Kvar står tanken: hur orkade hon, Sigrid Undset, igenom detta? Inte ett ögonblick har hon sviktat i stegringen av vändan av Kristin Lavransdatters liv. Inte en stunds misskund unnar hon sig eller läsaren intill och med de sista sidornas i nattsvart mörker och flammande skräckljus etsade bilder av digerdödens fasor.

Genom det hela går Kristin Lavransdatter, kvinnan från förr och kvinnan från i dag så som Sigrid Undset ser henne som verkligast sig själv — den genom sin köttsliga naturs art oundvikligt bestämda till mannens famntag, modern, som i en nästan rent animalisk tränad begär att åter och åter känna ett litet barns kropp intill sin egen.

Med denna ovillkorliga sinnlighet som utgångspunkt för sin psykoanalys av kvinnorna men också i uppfattningen av att i och genom denna kommer växt och utveckling till dem, har Sigrid Undset fått fram Kristin Lavransdatters lidelsefulla, betagande och tragiska gestalt. Samma grund har hon för sin mening om kvinnornas plats i världen i *Et Kvindesynpunkt*. Det ligger tragik i att den geniala diktarinna kommit att stanna härvid, att hon förlorat proportionsbedömningens målmärke och går förbi giltiga och ofrånkomliga faktorer.

Nordenfeldtarna på Björneborg.

En värmländsk släkthistoria, berättad av *Lotten Dahlgren*. Wahlström & Widstrands förlag, 1922.

Släkthistorier kunna vara avgjort mer och mindre roande, även om de ena som de andra äro samtliga berättade med rutin och gott humör. Men när till dessa sista förutsättningar kommer att den behandlade släktkrönikan är i alldeles speciell grad intressant och att ett flertal av tidens framstående och bemärkta personligheter som i den mest lyckade filminspelning draga förbi på dess blad, i intim beröring med släktkoryféerna, blir berättelsen till ett genuint och givande nöje.

Sådan är Nordenfeldtarnas historia, och man lyckönskar såväl utgivarinnan som läsarna till att det rika materialet tagits fram och blivit bearbetat.

Att den nu föreliggande boken endast utgör en del av släktminnena lär nog ingen beklaga sig över. Sjuttonhundredratal-Nordenfeldtarna och den unge Olof, diplomaten från 1800-talets tidigare decennier, förtjäna den utförlighet som givits dem, och man skräms inte av tanken att fortsätta bekantskapen med släkten i en ny volym. Vare sig nu denna på grund av materialets art blir en kring själva Björneborg, det gamla Värmlandsbruket, mera stramt sammanhållen släkt- och miljöskildring eller den ävenledes i sin mån, liksom den nu publicerade, får drag av allmänare in- och utländsk person- och kulturteckning.

Rolig blir säkert även den, därför sörja nog både släktpapperen och Lotten Dahlgren.

Idyll och Elegi av *Karin Ek*. Albert Bonniers förlag, 1922.

Den plats som lyriker Karin Ek för omkring nio år sedan så ärofullt erövrade med diktsamlingen *Den kostbara vilan* har hon väl be-

fäst med sin nya diktbok. Samma starka inre liv bräddar denna poesi, vars underbart bärande rytm med något av evigt böljande hav lyfter mot himlar och störtar mot djup.

I sällsam grad är Karin Eks dikt rörelse. Icke blott i rytms starka gång, i dessa strofer stormar, flämtar och ropar utan återvändo ett hjärta under stjärnor som välva genom rymderna, medan havssvall och brus aldrig tystna, mänskaran flammor och skälver och »norrskenet blåa ljus» drar »genom mil av natt».

»— — — genom en natt i storm, genom en rymd av brus» gå detta hjärtas klagosånger.

Endast sällan blir det stillhet och tvstnad nog för idyllen. Rätt till att ställa sin diktsamling även under det märket har dock Karin Ek. Den ljuskrönta hymnen *Till morgonen*, som inleder samlingen, skulle i sin klara skönhet och sitt ljusa lugn rättfärdigat tilltaget, hade den också varit helt ensam i sitt slag. Detta är den emellertid ej, även om man måste fastslå att en vemodigt sorgsen dager med starkt elegiskt tycke för det mesta dröjer kring Karin Eks idyller.

Denna nya diktbok har åter givit prov på den konstfärdiga rimflätning och självrådiga rytmik som redan tidigare visat Karin Ek som den förfarna, individuellt utformande konstnären.

Heliga Birgitta av *Ann Margret Holmgren*. Svenska Biblioteket Fri Läsning. Sveriges folkskolläraryrkesförbunds förlag, 1922. — **Om kvinnosaks pionjären Fredrika Bremer** av *Ann Margret Holmgren*. Studentföreningen Verdandis småskrifter. Albert Bonniers förlag, 1922.

Dessa två små skrifter, som ingå i var sin serie av populariserad läsning, äro prägla av förf:s kärlek till sitt ämne

och av hennes glädje att i vidaste kretsar få sprida kunskapen om de två stora svenska kvinnorna. Hon har skyndat sig att med hjälp av nu tillgänglig, årtal omspannande och fördjupad forskningsresultat i såväl vad det gäller den heliga Birgitta som Fredrika Bremer skissera dessas levnadshistoria i den nya belysningen. Att härvid en väsentlig del förflyktigas ligger i sakens natur. Den psykologiska nyorientering, som Emilia Fogelklous på en gång visionära och ur vetenskapligt studium framgångna Birgittatolkning gav, kan endast glimtvis komma med i den starkt populariserade skriftens biografiska fakta, och det överväldigande rika källmaterial till nybedömning, som Fredrika Bremers nyss utgivna brev tillsammans med de kommenterande anmärkningarna utgöra, har givetvis ej till sitt värde kunnat insmältas i den lilla Verdandiskriften. Anmärkas bör för övrigt att i det senare fallet förf. inte avsett en hel och omfattande skildring, skriftens titel anser en begränsning som hon själv satt.

I Verdandiserien är det andra gången i ordningen som Fredrika Bremer medtages, redan för en del år sedan bringade den Sverker Eks Fredrika-Bremerbiografi.

I Svenska Biblioteket Fri Läsning, det av Sveriges folkskolläraryrkesförbund nystartade företaget att genom lämpliga, särskilt för ändamålet utarbetade småskrifter bringa skolungdomen lärorik men lättläst och lättillgänglig litteratur, har, förutom Ann Margret Holmgrens *Heliga Birgitta*, utkommit en liten bok om *Våra kryddor* av Nanna Lundh-Eriksson. Ett flertal illustrationer med framställningar av de kryddbringande växterna förhöjer den lilla skriftens instruktiva värde.

ELLEN KLEMAN.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.
Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 5:50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 6:50; $\frac{1}{2}$ år kr. 3:50; $\frac{1}{4}$ år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm*. Redaktions-tid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. Norr 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. Norr 48 16, Riks 27 62.

Tidning för Lärarinnor

utkommer sedan 1898 med ett nr i veckan.
Redaktris: *Anna Hammar Dahl*. Adress: *Pipersgatan 9, Stockholm*. Utgår till skolhusen, speciellt å landsbygden, över hela Sverige. Kommunernas annonsorgan vid ledigförklarande av skoltjänster.

Tidning för Lärarinnor fyller 1923 25 år.

Collan-Oljan

Världens förnämsta läderpreservativ, gör skodonen *absolut vattentåta och minst dubbelt varaktiga*.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
T. OLSEN - STOCKHOLM

Annons

för HERTHA upptagas av fröken **INGEBORG BERGSTRÖM**, Östermalmsg. 31.
Rikst. 75783. Riks 75783

Dr. ELIN BECKMAN Hetluftinstitut

Hetluft, Diathermi, Konstgjord höglandssol, Massage.

Rheumatism, gikt, **nervsmärtor**, ledutgjutningar och -stelheter, frostsador och börjande ålderdomsbrand, allm. kraftnedsättning etc.

Riks 10552.

Barnhusgatan 12. Vardagar halv 3—4.

Allm. Br. 4552.

Under sommaren i Södertälje: Vard. 3—4. Tel. 1250.

Tysk språklärlarinna

ålder omkring 35 år, som beherskar engelska och franska språken, även kunnig i spanska, söker anställning i svensk familj; är villig deltaga i hushålls-göromål och sömnad. Närmare upplysningar lämnas av *Anna Kleman, Valhallavägen 59, Stockholm*.

INNEHÅLL.

En preliminär skolreform. Av Ellen Kleman.

Kvinnorösträttens verkningar i Tyskland. Av Alice Salomon.

En italiensk märkeskvinna. Fru Gina Lombroso-Ferrero.
Av E. Gadolin-Lagerwall.

Från F.-B.-F.-kretsarna.

Notiser från bokvärlden.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKSKÖTERSKEBYRÅER

i **Stockholm:** Barnhusgatan 6, n. b. Rikstel. 68 98, Allm. Tel. Norr 82 11.

Tel.-adr.: *Sköterskebyrån.*

Byrån mottager sjukbud hela dagen; pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

i **Göteborg:** Vasa Kyrkogata 5. Rikstel. 61 87.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

— SJUKKASSA —

för bildade självförsörjande kvinnor

Expeditionen: KLARABERGSGATAN 48 II

OBS.! Öppen endast tisdagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1, fredagar $\frac{1}{2}$ 3—4. **OBS.!**